

šení, které by zajišťovalo maximální realizaci základních práv účastníků sporu, a není-li to možné, rozhodnout v souladu s obecnou ideou spravedlnosti, resp. dle obecného přirozenoprávního principu“.⁴⁴ Soud má povinnost při svém rozhodování vycházet z individuálních rozměrů každého jednotlivého případu založených na konkrétních skutkových zjištěních. Mnohé případy a jejich specifické okolnosti mohou být značně komplikované a netypické – ani taková situace „však nevyvazuje obecné soudy z povinnosti udělat vše pro spravedlivé řešení, jakkoliv se to může jevit složitě“.⁴⁵

44) Nález ÚS z 2. 11. 2009, sp. zn. II. ÚS 2048/09.
45) Nález ÚS ze 7. 9. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 34/09.

Limity oprávnění jízdy na koni v lese podle lesního zákona

JUDr. Ing. Ivan Pavelka, Ph.D.,
JUDr. Michal Skoumal, Brno*

Pravidla jízdy na koni v lese nejsou právním předpisem podrobně stanovena. Z právní úpravy ochrany lesa, pozemních komunikací a technické normy věnující se lesním dopravním cestám, jakož i z jiných předpisů, lze nicméně základní pravidla poměrně jasně dovodit. Vždy je třeba dávat je do kontextu s účelem lesního zákona a obecnou povinností nepoškozovat a nenarušovat lesní prostředí.

I. Slovo úvodem

Lesy zaujímají v ČR plochu více než 2 600 tisíc hektarů, což je přibližně jedna třetina rozlohy území státu. Význam lesů jako národního bohatství pro celou společnost je nesporný a nespočívá jen v produkční funkci lesů (trvalý a obnovitelný zdroj dřeva jako velmi důležité suroviny), ale stále více ve funkci mimoprodukční, včetně funkce rekreační. V posledních letech trvale přibývá rekreačních aktivit v lesích, jako je právě jezdeckví. Jízda na koni lesními porosty je však často spojována s poškozováním lesa, zejména lesních cest, kořenových náběhů u paty stromů, náletem semen vzniklé přirozené obnovy lesních porostů, narušováním půdního krytu, apod. Proto je třeba, aby ti, kdo jezdí na koních do lesa nebo vyjíždí na koních organizují, byli informováni o zákonných limitech jízdy na koni v lese a těmito limity se řídili a respektovali je.

II. Zákaz jízdy na koni mimo lesní cesty a vyznačené trasy

V souladu se svým účelem spočívajícím ve stanovení předpokladů pro zachování lesa, péči o les a obnově lesa jako národního bohatství, tvořícího nenahraditelnou složku životního prostředí, pro plnění všech jeho funkcí a pro podporu trvale udržitelného hospodaření v něm, uvádí lesní zákon¹ seznam činností, které jsou v lesích zakázány.² Jednou z takových činností je také jízda na koni mimo lesní cesty a vyznačené trasy.³ Na to navazuje další ustanovení lesního zákona hovořící o tom, že fyzická osoba, která na koni jezdí mimo cesty a vyznačené trasy, se dopustí přestupku s hrozbou pokuty až

do výše 5 000 Kč.⁴ Orgánem oprávněným k řízení o uvedeném přestupku je místně příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností. Při stanovení výše pokuty se v konkrétním případě přihlídnou k závažnosti, způsobu, době trvání a následkům protiprávního jednání. Uložená pokuta je příjmem Státního fondu životního prostředí. Vlastníkovi lesa nicméně lesní zákon umožňuje povolit kromě jiného také výjimku ze zákazu jízdy na koni mimo lesní cesty a vyznačené trasy, přičemž tuto výjimku může povolit vlastník lesa i sám sobě.⁵ Vzhledem k existenci obecné zákonné povinnosti každého, kdo vstupuje do lesa, les nepoškozovat a nenarušovat lesní prostředí,⁶ tak však vlastník lesa může učinit pouze tehdy, nebude-li to v daném případě v rozporu s uvedenými obecnými požadavky na chování lidí v lesích. Rovněž i osoby, které jezdí na koni v lese na základě povolení výjimky vlastníka lesa ze zákazu jízdy na koni mimo lesní cesty a vyznačené trasy, jsou povinny jízdu na koni nepůsobit škody na životním prostředí v lese.

III. Oprávnění jezdit na koni v lese, obecné užívání lesa a rekultivace lesních pozemků

Ze zákazu jízdy na koni v lesích mimo lesní cesty a vyznačené trasy vyplývá oprávnění jezdit na koni v lese pouze po lesních cestách a vyznačených trasách. Toto omezení jízdy na koni v lese není bezpochyby bezúčelné, nýbrž vychází ze specifického přírodního charakteru lesních pozemků, z jejich výrazně odlišné zranitelnosti v porovnání s jinými druhy pozemků (hrozba poškození stromů a keřů v lese, a to zejména semenáčků a sazenic stromů a keřů, jakož i hrozba narušování půdního krytu) a také z nutnosti chránit oprávněné fyzických osob spojená s obecným užíváním lesa (zejména právo každého vstupovat do lesa, sbírat tam pro vlastní potřebu lesní plody a suchou na zemi ležící klest).⁷

Osoby vstupující do lesa, na rozdíl od osob jedoucích na koni, se mohou v lese pohybovat nejen po lesních cestách, pěšinách a stezkách, ale i mimo lesní dopravní síť, nepoškodí-li tím v konkrétním případě les nebo nenaruší-li tím lesní prostředí a není-li to eventuálně v daném případě v rozporu s pokyny vlastníka lesa nebo jeho zaměstnanců. Lesní hospodáři dlouhodobě potvrzují dvě zásadní negativa spojená s jízdou na koni po nezpevněných lesních cestách. Jednak se ukazuje, že výkon zákonného oprávnění fyzických osob vstupovat do lesa je v důsledku pohybu koní po nezpevněných lesních cestách, pěšinách a stezkách ohrožován a omezován. Ohrožení oprávnění fyzických osob vstupovat do lesa zde spočívá zejména v omezení nebo dokonce znemožnění využívat uvedené nezpevněné součásti lesní dopravní sítě pěšími návštěvníky lesa pro chůzi v lese kvůli hlučným díram po koňských kopytech.

Dále se ukazuje, že v případě některých součástí lesní dopravní sítě jejich užívání k jízdě na koni po tom, co byly

* Autoři působí v advokacii v Brně.

1) Srov. § 1 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon) – „LesZ“.

2) Srov. § 20 LesZ.

3) Srov. § 20 odst. 1 písm. j) LesZ.

4) Srov. § 53 odst. 1 písm. j) LesZ.

5) Srov. § 20 odst. 4 LesZ.

6) Srov. § 19 odst. 1 větu druhou LesZ.

7) Srov. § 19 odst. 1 větu první LesZ.

krátkodobě využívány nebo pouze jednorázově využity k obhospodařování lesních pozemků (vyvážení a přibližování dříví, soustředování vytěženého dříví apod.), brání jejich rekultivaci. Rekultivace některých součástí lesní dopravní sítě (zejména přibližovacích cest a přibližovacích linek) je přitom odůvodněná a žádoucí, neboť jejím účelem je zamezení vzniku erozních rýh, navrácení dané plochy lesní půdy k produkčním účelům a zlepšení vzhledu lesní krajiny.

IV. Právo na volný průchod přes pozemky ve vlastnictví či nájmu státu, obce nebo jiné právnické osoby

Zákon o ochraně přírody a krajiny⁸ upravuje oprávnění fyzických osob na volný průchod přes pozemky ve vlastnictví či nájmu státu, obce nebo jiné právnické osoby.⁹ Toto oprávnění se za podmínek stanovených zákonem o ochraně přírody a krajiny a lesním zákonem týká také lesních pozemků. Jedná se však pouze o právo průchodu, pod které nelze právo jízdy na koni podřadit. Vzhledem ke specifickému charakteru lesních pozemků a k jejich výrazně odlišné zranitelnosti v porovnání s jinými druhy pozemků (hrozba poškození stromů a keřů v lese, a to zejména semenáčků a sazenic stromů a keřů, jakož i hrozba narušování půdního krytu a hrozba eroze půdy) nelze pod právo průchodu subsumovat ani takové počínání, které by zahrnovalo průchod fyzické osoby vedoucí koně, aniž by jezdec na koni přímo jel. Kromě vyjmenovaných hrozeb poškození lesa by takové počínání mimo k tomu způsobitelné lesní cesty bylo také porušením zákazu jízdy na koni v lesích mimo lesní cesty a vyznačené trasy, neboť ačkoliv zákonodárce v uvedeném ustanovení hovoří pouze o zákazu jízdy na koni, má tím nepochybně na mysli jakýkoli společný pohyb koně a jezdce, tedy také vedení koně jezdcem. Důvodem uvedeného zákazu je totiž nikoli hrozba poškození lesa jezdcem, nýbrž nepochybně hrozba poškození lesa koněm jakožto objemným a těžkým zvířetem, jehož kopyta jsou navíc opatřena podkovami způsobitelnými podstatně zvýšit možná poškození lesa. Opačný výklad, tedy že důvodem uvedeného zákazu je zamezit pouze takovému pohybu koně v lese, kdy na něm jezdec přímo jede, by byl vzhledem k uvedenému nepochybně absurdní. Řečené lze do určité míry zobecnit v tom smyslu, že za průchod přes pozemky nelze považovat průchod fyzické osoby vedoucí koně, lišil-li by se průchod samotné fyzické osoby a průchod fyzické osoby vedoucí koně přes takové pozemky v účincích na stav těchto pozemků, zahrnující v to účinky na porosty na těchto pozemcích se vyskytující. Vzhledem k tomu lze ve vztahu ke všem lesním pozemkům vedení koně jezdcem subsumovat pod činnost označovanou zákonem jako „jízda na koni“.

V. Lesní dopravní síť a její specifikace podle příslušné technické normy

Pro porozumění problematice lesních cest a možnosti využívat je k jízdě na koni je třeba podrobit určité analýze nejen klíčová ustanovení dotčených právních předpisů, ale také jeden dokument technické povahy, a to normu ČSN 73 6108 - Lesní dopravní síť. Uvedená technická norma mimo jiné kategorizuje lesní cesty. V rámci lesní dopravní sítě se podle normy rozlišují lesní cesty 1. až 4. třídy, stezky a pěšiny. Lesní cesta je v dotčené technické

normě definována jako pozemní komunikace, která je součástí lesní dopravní sítě a která je určena k odvozu dříví, k dopravě osob, materiálu a pro průjezd speciálních vozidel,¹⁰ a která může být případně využita i k jiným účelům.¹¹ Z uvedeného je zřejmé, že za lesní cestu se považuje pouze taková cesta, která je způsobilá pro průjezd motorových dopravních prostředků. Pro součásti lesní dopravní sítě zahrnující lesní cesty 1. až 4. třídy, popř. další komunikace, se užívá také odlišná terminologie, odvozená od účelu užití té které součásti lesní dopravní sítě. Podle tohoto kritéria se rozlišují zejména odvozní cesty, přibližovací cesty a přibližovací linky.

Podle citované technické normy lesní cesty 1. třídy (odvozní cesty) umožňují svým prostorovým uspořádáním a technickou vybaveností celoroční provoz vozidly určenými pro obhospodařování lesa. Jsou vždy opatřeny vozovkou z vhodných stavebních materiálů. Minimální šířka jízdního pruhu je 3 m a volná šířka cesty minimálně 4 m. Lesní cesty 2. třídy (odvozní cesty) jsou lesní cesty umožňující svým prostorovým uspořádáním a technickou vybaveností alespoň sezónní provoz vozidly určenými pro obhospodařování lesa. Jejich povrch je podle únosnosti podložních zemin opatřen provozním zpevněním nebo jednoduchou vozovkou s prašným povrchem, výjimečně i bez provozního zpevnění (na zvláště únosných podložích).¹² Minimální šířka jízdního pruhu je 2,5 m a volná šířka cesty minimálně 3,5 m. Lesní cesty 3. třídy (některé přibližovací cesty) jsou lesní cesty sloužící k vyvážení a přibližování dříví. Jsou sjízdné pro traktory, speciální vyvázeč a přibližovací prostředky a v příznivých podmínkách umožňují průjezd terénních vozidel. Jejich povrch může být opatřen částečným nebo úplným provozním zpevněním nebo je bez provozního zpevnění (technická vybavenost je zde omezena pouze na zpevnění povrchu, zlepšení podloží a nutné odvodnění). Volná šířka cesty je minimálně 3 m. Lesní cesty 4. třídy (některé přibližovací cesty a některé přibližovací linky) jsou lesní cesty sloužící k soustředování vytěženého dříví z porostu. Jejich povrch je nezpevněný a zpravidla se neodstraňuje ani vrchní organická vrstva (tyto cesty jsou buď zcela bez technické vybavenosti, nebo je u nich technická vybavenost pouze minimální). Šířka cesty je minimálně 1,5 m. Pro úplnost lze uvést, že z přibližovacích linek se mezi lesní cesty 4. třídy řadí pouze přibližovací linky, které se nacházejí v oblastech s vyššími nároky na lesní půdu nebo porosty; při jejichž stavbě dochází k provádění pozemních prací ve větším rozsahu; a při jejichž stavbě dochází ke zřízení technické vybavenosti v podobě mostů, propustek, brodů, zpevnění a příkopů.¹³

Citovaná technická norma uvádí mezi součástmi lesní dopravní sítě ještě lesní stezky a pěšiny, avšak tyto komunikace neřadí mezi lesní cesty. Je tomu tak nepochybně proto, že lesní stezky a pěšiny neslouží k obhospodařování lesa, nýbrž v závislosti na svých parametrech buď výhradně, nebo zejména k pěší dostupnosti turisticky zajímavých míst v oblasti.

8) Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny („OchPřKr“).

9) Srov. § 63 odst. 2 OchPřKr.

10) Vozidla požární služby a vozidla zdravotní služby.

11) Srov. normu ČSN 73 6108 - Lesní dopravní síť, s. 3.

12) Pro nezpevněnou cestu zbudovanou na únosných podložních zeminách užívá norma ČSN 73 6108 - Lesní dopravní síť - označení „zemní cesta“.

13) Srov. normu ČSN 73 6108 - Lesní dopravní síť, s. 8.

Z charakteristiky jednotlivých tříd lesních cest, jak je dána citovanou technickou normou, vyplývá, že tato norma zahrnuje pod pojem lesní cesta také takové součásti lesní dopravní sítě, které buď neslouží k obhospodařování lesních pozemků dlouhodobě, a/nebo nemají zpevněný povrch. Z podané charakteristiky je také zřejmé, že ty součásti lesní dopravní sítě, které nemají zpevněný povrch, neslouží k obhospodařování lesních pozemků dlouhodobě (s výjimkou cest, které nedisponují provozními zpevněním z důvodu, že se nacházejí na zvláště únosných podložích). Rovněž je z charakteristiky zřejmé, že lesními cestami, které buď neslouží k obhospodařování lesních pozemků dlouhodobě, a/nebo nemají zpevněný povrch, jsou *de facto* pouze přibližovací cesty a přibližovací linky.

VI. Význam charakteru povrchu lesních cest

Na základě charakteristiky jednotlivých tříd lesních cest, jak je dána citovanou technickou normou, vyplývá, že pouze lesní cesty 1. a 2. třídy umožňují svým prostorovým uspořádáním a technickou vybaveností alespoň sezónní provoz vozidly určenými pro obhospodařování lesa. Tyto lesní cesty jsou buď opatřeny vozovkou z vhodných stavebních materiálů, nebo provozními zpevněním, anebo jednoduchou vozovkou s prašným povrchem. Povrch všech lesních cest 4. třídy a některých lesních cest 3. třídy je nezpevněný.

Výše bylo vysvětleno, že v důsledku pohybu koní po nezpevněných lesních cestách, pěšinách a stezkách dochází k ohrožení a omezení výkonu oprávnění fyzických osob vstupovat do lesa. Bylo uvedeno, že toto ohrožení spočívá zejména v omezení nebo dokonce znemožnění využívat tyto nezpevněné součásti lesní dopravní sítě pěšími návštěvníky lesa pro chůzi v lese kvůli hlubokým díram po koňských kopytech.

Je tedy bez dalšího zřejmé, že součásti lesní dopravní sítě, které předmětná technická norma řadí mezi lesní cesty, nemohou být pro jízdu na koni využívány, nedisponují-li zpevněným povrchem, eventuálně nenacházejí-li se na zvláště únosných podložích.

VII. Význam délky časového úseku, ve kterém slouží lesní cesty k obhospodařování lesních pozemků

Výše bylo vysvětleno, že jsou-li k jízdě na koni užívány součásti lesní dopravní sítě, které byly krátkodobě využívány nebo pouze jednorázově využity k vyvážení a přibližování dříví a soustředování vytěženého dříví, brání to rekultivaci těchto lesních pozemků. Rekultivace uvedených součástí lesní dopravní sítě je odůvodněná a žádoucí, neboť jejím účelem je zamezení vzniku erozních rýh, navrácení dané plochy lesní půdy k produkčním účelům a zlepšení vzhledu lesní krajiny.

Na základě toho je bez dalšího zřejmé, že součásti lesní dopravní sítě, které předmětná technická norma řadí mezi lesní cesty, nemohou být pro jízdu na koni využívány, neslouží-li k obhospodařování lesních pozemků dlouhodobě.

VIII. Lesní cesty a účelové komunikace

Vzhledem k tomu, že lesní zákon se problematikou lesních cest dostatečně podrobně nezabývá, je pro učinění spolehlivého závěru o tom, které součásti lesní dopravní

sítě ve smyslu uvedené technické normy lze využívat pro jízdu na koni, zapotřebí podrobit určité analýze také příslušná ustanovení zákona o pozemních komunikacích,¹⁴ který definuje účelové komunikace. Důležitým důsledkem identifikace konkrétní komunikace jako účelové je skutečnost, že na takové účelové komunikaci zásadně nemůže dojít k omezení či zákazu provozu.¹⁵ Podle zákona o pozemních komunikacích je účelovou komunikací také pozemní komunikace, která slouží k obhospodařování lesních pozemků.¹⁶ Slovo „slouží“ je zde třeba vykládat restriktivně ve smyslu dlouhodobého užívání k provozu dopravními prostředky. Výklad umožňující považovat za účelovou komunikaci takovou cestu, která byla krátkodobě nebo pouze jednorázově využita k provozu dopravními prostředky, by byl v rozporu s tím, jak jsou všeobecně chápány a definovány účelové komunikace, a takový výklad by vedl k absurdnímu závěru, že jakýkoli pozemek, který byl v minulosti dočasně využíván nebo jednorázově využit k dopravě, je účelovou komunikací.¹⁷ Je tedy třeba učinit závěr, že účelovými komunikacemi jsou pouze lesní cesty ve smyslu uvedené technické normy, které slouží k obhospodařování lesních pozemků dlouhodobě, tedy vzhledem k charakteristice obhospodařování lesních pozemků buď celoročně, nebo alespoň sezónně.

Shora učiněný závěr, že součásti lesní dopravní sítě nemohou být pro jízdu na koni využívány, neslouží-li k obhospodařování lesních pozemků dlouhodobě, tedy potvrzuje i analýza definice účelové komunikace v zákoně o pozemních komunikacích. Celý problém se tak zjednodušuje, neboť lze dospět k závěru, že není-li konkrétní součást lesní dopravní sítě účelovou komunikací nebo není-li vyznačena jako trasa pro jízdu na koni, nemůže být pro jízdu na koni využívána.

IX. Lesní cesty a trasy, které mohou být využívány pro jízdu na koni

Z uvedeného je zřejmé, že lesní cesty 1. a 2. třídy mohou být zásadně pro jízdu na koni využívány, není-li toto využití vyloučeno z jiných zvláštních důvodů lesním zákonem, zákonem o ochraně přírody a krajiny, popř. jiným právním předpisem.¹⁸

Lesní cesty 3. a 4. třídy zásadně nemohou být pro jízdu na koni využívány, neboť se nejedná o účelové komunikace. Tyto součásti lesní dopravní sítě však mohou být, v závislosti na svých parametrech (úprava povrchu atd.) a při respektování zásady nepoškozování lesa a nenarušování lesního prostředí, vlastníkem lesa určeny jako trasy, na kterých lze jezdit na koni (v takovém případě musí být takto označeny).

14) Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích („PozKom“).

15) Ze zákona o pozemních komunikacích vyplývá, že upravit nebo omezit veřejný přístup na účelovou komunikaci (kupř. i včetně možného omezení nebo zákazu jízdy na koni) může nikoli vlastník účelové komunikace, nýbrž na jeho žádost a po projednání s příslušným orgánem Policie ČR pouze příslušný silniční správní úřad.

16) Srov. § 7 odst. 1 PozKom.

17) Srov. Dvořák, P. Otázka užívání lesních cest jako pozemních komunikací. <http://www.lesprace.cz/> [cit. 10. 5. 2015].

18) Kupř. podle § 9 odst. 3 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti: „Na žádost uživatele honitby může orgán státní správy myslivosti, zejména v době hnězdění, kladení a odchovu mláďat nebo provádění lovů, nařídit..., omezení jízdy koňmi...“

Z uvedeného je rovněž zřejmé, že pro jízdu na koni nemohou být využívány lesní stezky a pěšiny. Shora uvedená technická norma je neřadí mezi lesní cesty a tyto součásti lesní dopravní sítě neslouží k obhospodařování lesa. Lesní stezky a pěšiny tedy nejsou účelovými komunikacemi, neboť to by v souladu s definicí účelové komunikace dle zákona o pozemních komunikacích musely nezbytně sloužit k obhospodařování lesních pozemků. Lesní stezky nemohou být vlastníkem lesa určeny jako trasy, na kterých lze jezdit na koni, neboť svým prostorovým uspořádáním a faktickou absencí technické vybavenosti by nemohly být k jízdě na koni využívány, aniž by zároveň nedocházelo k porušování zásady nepoškozování lesa a nenarušování lesního prostředí. Jednoznačně to platí také pro pěšiny, přičemž zde již z definice podané uvedenou technickou normou vyplývá, že pěšiny slouží pouze k větší dostupnosti turisticky zajímavých míst v oblasti.

X. Přehled součástí lesní dopravní sítě v obvodu územní působnosti obce, které mohou být využívány pro jízdu na koni

Znalost toho, na kterých lesních cestách je zákonem nebo vlastníkem lesa dovolena jízda na koni, nelze u fyzických osob navštěvujících les presumovat. Zda se v každém konkrétním případě jedná o lesní cestu způsobitou k jízdě na koni, lze ověřit u vlastníka lesa, popř. lesního správce. Zde je namístě připomenout povinnost každého, kdo vstupuje do lesa, dbát pokynů vlastníka lesa a jeho zaměstnanců.¹⁹ Vlastník lesa může o možnosti jízdy na koni v lese informovat veřejnost také prostřednictvím médií či způsobem v místě obvyklým. V souladu se zákonem o ochraně přírody a krajiny vedou obce přehled o veřejně přístupných účelových komunikacích, stezkách a pěšinách v obvodu své územní působnosti.²⁰ Vzhledem k tomu, že lesní cesty jsou účelové komunikace *sui generis*, vedou obce v rámci plnění uvedené zákonné povinnosti také přehled o veřejně přístupných lesních cestách, stezkách a pěšinách v obvodu své územní působnosti.

XI. Zákaz jízdy na koni mimo lesní cesty a vyznačené trasy a deliktní odpovědnost

V případě, že je zde podezření, že se konkrétní fyzická osoba dopustila přestupku tím, že jezdila na koni mimo lesní cesty a vyznačené trasy, je namístě dotčené jednání a možného pachatele oznámit orgánu státní správy příslušnému k řešení uvedeného přestupku. Tímto správním úřadem je obecní úřad obce s rozšířenou působností. Vzhledem k její široce definované působnosti v ochraně lesa, lze podezření na spáchání uvedeného přestupku oznámit také České inspekci životního prostředí, a to zejména jedná-li se v daném případě o opakovaná jednání a dochází-li při nich k vážnější újmě na životním prostředí.²¹ Daného účelu, tj. prošetření dotčeného jednání příslušným orgánem státní správy, by mělo být dosaženo také oznámením tohoto jednání vlastníku lesa, lesnímu hospodáři, případně Policii ČR nebo obecní policii, neboť tyto osoby či orgány jsou k oznámení, resp. k předání uvedených přestupků orgánům příslušným k jejich prošetření buď ze zákona povinny, nebo je takové oznámení v jejich bezprostředním zájmu.

Ke vzniku odpovědnosti za přestupek je nutnou podmínkou zavinění, přičemž postačuje zavinění ve formě nedbalosti. Zavinění by pravděpodobně nebylo možné dovést kupř. za situace, kdy by fyzická osoba na koni jela po součásti lesní dopravní cesty, která by v přehledu o veřejně přístupných účelových komunikacích, stezkách a pěšinách vedeném obcí v rámci její územní působnosti byla označena jako účelová komunikace, resp. by byla v rozporu s informacemi, které obdržela obec od vlastníka lesa, nesprávně označena jako trasa, na níž je jízda na koni povolena, a daná fyzická osoba by měla informace pouze od dané obce. Obdobně by zavinění nebylo pravděpodobně možné dovést kupř. za situace, kdy by fyzická osoba na koni jela po součásti lesní dopravní sítě, neboť obdržela od lesního správce informaci, že se jedná o účelovou komunikaci, avšak tato informace by byla v rozporu se skutečností, neboť daná komunikace by nesplňovala zákonné charakteristiky účelové komunikace.

XII. Jízda na koni v lese a občanskoprávní odpovědnost za škodu

Jestliže fyzická osoba jízdu na koni v lese mimo lesní cesty a vyznačené trasy způsobí škodu na majetku nebo na životním prostředí, je možné se po ní domáhat náhrady vzniklé škody za podmínek stanovených zákonem. Podle občanského zákoníku, upravujícího základní postuláty odpovědnosti za škodu, se v případě jízdy na koni v lese mimo lesní cesty a vyznačené trasy může jednat buď o náhradu škody způsobené porušením povinnosti stanovené jiným zákonem, nebo o náhradu škody způsobené zvířetem.

Pokud jde o škodu způsobenou porušením povinnosti stanovené jiným zákonem, je tímto jiným zákonem lesní zákon. Konkrétně jde o porušení povinnosti nejezdit na koni mimo lesní cesty a vyznačené trasy,²² neboť taková činnost je uvedeným zákonným ustanovením v lese zakázána. Zároveň jde o porušení povinnosti každého, kdo vstupuje do lesa, les nepoškozovat, nenarušovat lesní prostředí a dbát pokynů vlastníka lesa a jeho zaměstnanců.²³

Pokud jde o škodu způsobenou zvířetem, stanoví občanský zákoník, že způsobí-li škodu zvíře, nahradí škodu vlastník zvířete, a to ať již by bylo zvíře v době způsobení škody pod dohledem svého vlastníka nebo pod dohledem osoby, které vlastník zvíře svěřil. Občanský zákoník dále stanoví, že osoba, které bylo zvíře svěřeno nebo která zvíře chová nebo jinak používá, nahradí škodu způsobenou zvířetem společně a nerozdílně s vlastníkem.²⁴

Občanský zákoník vyžaduje ke vzniku odpovědnosti za škodu zavinění, přičemž postačuje zavinění ve formě nedbalosti. Obdobně jako v případě možné deliktní odpovědnosti by zavinění pravděpodobně nebylo možné dovést kupř. za situace, kdy by fyzická osoba na koni jela po součásti lesní dopravní cesty, která by v přehledu

19) Srov. § 19 odst. 1 LesZ.

20) Srov. § 63 odst. 1 OchPřKr.

21) Srov. zákon č. 282/1991 Sb., o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa.

22) Srov. § 20 odst. 1 písm. j) LesZ.

23) Srov. § 19 odst. 1 LesZ.

24) Srov. § 2933 ObčZ.

o veřejně přístupných účelových komunikacích, stezkách a pěšinách vedeném obcí v rámci její územní působnosti byla označena jako účelová komunikace, resp. by byla v rozporu s informací, které obdržela obec od vlastníka lesa, nesprávně označena jako trasa, na níž je jízda na koni dovolena, a daná fyzická osoba by měla informace pouze od dané obce. Zavinění by nebylo pravděpodobně možné dovodit ani za situace, kdy by fyzická osoba na koni jela po součásti lesní dopravní sítě, neboť obdržela od lesního správce informaci, že se jedná o účelovou komunikaci, avšak tato informace by byla v rozporu se skutečností, neboť daná komunikace by nesplňovala zákonné charakteristiky účelové komunikace.

Právo žádat náhradu škody má v souladu se zásadou volné dispozice pouze poškozený vlastník věci (lesa), a to v subjektivní lhůtě 2 let ode dne, kdy se dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá, a v objektivní lhůtě 3 roky (resp. 10 let, jde-li o škodu způsobenou úmyslně) ode dne, kdy došlo ke škodní události. Odpovědnost za škodu se týká pouze škod na složkách životního prostředí, které mohou být předmětem vlastnického práva.

Škoda se zásadně nahrazuje uvedením do předešlého stavu (v dotčeném případě by přicházela v úvahu kupř. výsadba sazenic stromků). Nebylo-li by uvedení do předešlého stavu možné, anebo žádal-li by to poškozený vlastník věci (lesa), hradila by se škoda v penězích. Použití prostředků odpovídajících získané náhradě škody není vázáno na nápravu způsobené škody.

Nedostatkem uplatnění odpovědnosti za škodu je, že v občanském právu neexistuje podrobná metoda použitelná na vyčíslení celkových škod na životním prostředí v penězích, když je zřejmé, že velmi často pouhá sumarizace dílčích škod neodpovídá celkové škodě způsobené na lesním ekosystému. Poměrně jednoduché bude snad pouze vyčíslení škod na zničených sazenicích. Ohledně jiných škod, resp. celkové škody na lesním ekosystému, lze doporučit oslovení příslušné znalecké instituce nebo soudního znalce s odpovídající specializací.

XIII. Závěrečné shrnutí

Fyzická osoba, která v lese jezdí na koni mimo lesní cesty a vyznačené trasy, a toto jednání jí lze přičítat jako její zaviněné jednání, se dopustí přestupku s hrozbou pokuty až do výše 5 000 Kč. Orgánem oprávněným k řízení o tomto přestupku je místně příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností.

Jízda na koni (resp. pohyb koně) po nezpevněných lesních cestách, které nejsou účelovými komunikacemi, a po pěšinách a stezkách ohrožuje a omezuje výkon oprávnění fyzických osob vstupovat do lesa, neboť omezuje nebo dokonce znemožňuje využívat uvedené nezpevněné součásti lesní dopravní sítě pěšími návštěvníky lesa v rámci obecného užívání lesa, a to zejména kvůli hlubokým díram po koňských kopytech.

V případě součástí lesní dopravní sítě, které byly krátkodobě využívány nebo pouze jednorázově využity k vyvážení a přibližování dříví a soustředování vytěženého dříví, by jejich následné užívání k jízdě na koni bránilo jejich žádoucí rekultivaci.

Vzhledem k tomu, že důvodem zákazu jízdy na koni v lese mimo lesní cesty a vyznačené trasy je hrozba poškození lesa koněm jakožto objemným a těžkým zvířetem, jehož kopyta jsou navíc opatřena podkovami způ-

sobilými podstatně zvýšit možná poškození lesa, je třeba jízdou na koni rozumět také průchod fyzické osoby vedoucí koně, aniž by jezdec na koni přímo jel.

Je třeba striktně rozlišovat mezi významem označení „lesní cesta“ v Normě ČSN 73 6108 - Lesní dopravní síť a významem téhož sousloví v lesním zákoně. Zatímco uvedená technická norma definuje „lesní cestu“ jako součást lesní dopravní sítě určenou k odvozu dříví, k dopravě osob, materiálu a pro průjezd speciálních vozidel, užití označení „lesní cesta“ v lesním zákoně se váže pouze k takové součásti lesní dopravní sítě, která zároveň splňuje kritéria účelové komunikace podle zákona o pozemních komunikacích.

Účelovými komunikacemi jsou pouze ty součásti lesní dopravní sítě, které slouží k obhospodařování lesních pozemků dlouhodobě, tedy vzhledem k charakteristice obhospodařování lesních pozemků buď celoročně, nebo alespoň sezónně.

Lesní cesty 1. až 4. třídy mohou být v závislosti na svých parametrech (úprava povrchu atd.) vlastníkem lesa určeny jako trasy, na kterých lze jezdit na koni (v takovém případě musí být takto označeny).

Lesní stezky nemohou být vlastníkem lesa určeny jako trasy, na kterých lze jezdit na koni, neboť svým prostorovým uspořádáním a faktickou absencí technické vybavenosti by nemohly být k jízdě na koni využívány, aniž by zároveň nedocházelo k porušování zásady nepoškození lesa a nenarušování lesního prostředí. Jednoznačně to platí také pro pěšiny, přičemž zde již z definice podané uvedenou technickou normou vyplývá, že pěšiny slouží pouze k pěší dostupnosti turisticky zajímavých míst v oblasti.

Zda se v každém konkrétním případě jedná o součást lesní dopravní sítě, na níž je podle lesního zákona dovolena jízda na koni, lze ověřit u vlastníka lesa, popř. u lesního správce. Vlastník lesa může o možnosti jízdy na koni v lese informovat veřejnost také prostřednictvím médií či způsobem v místě obvyklým.

Podle zákona o ochraně přírody a krajiny vedou obce přehled o veřejně přístupných účelových komunikacích, stezkách a pěšinách v obvodu své územní působnosti. Takový přehled by měl dávat jasnou odpověď na to, na kterých konkrétních součástech lesní dopravní sítě je v souladu s lesním zákonem a zákonem o pozemních komunikacích dovoleno jezdit na koni. Vedený přehled v případě lesních pozemků vychází z informací získaných od vlastníka lesa.

V případě, že je zde podezření, že se konkrétní fyzická osoba dopustila přestupku tím, že jezdila na koni mimo lesní cesty a vyznačené trasy, je namístě dotčené jednání a možného pachatele oznámit orgánu státní správy příslušnému k řešení uvedeného přestupku, tedy obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností. Daného účelu, tj. prošetření dotčeného jednání příslušným orgánem státní správy, by mělo být dosaženo také oznámením tohoto jednání vlastníku lesa, lesnímu hospodáři, případně Policii ČR nebo obecní policii, neboť tyto osoby či orgány jsou k oznámení, resp. k předání uvedených přestupků orgánům příslušným k jejich prošetření buď ze zákona povinny, nebo je takové oznámení v jejich bezprostředním zájmu.

Po fyzické osobě, která jízdou na koni mimo lesní cesty a vyznačené trasy způsobí škodu na majetku nebo na životním prostředí, se vlastník lesa může domáhat náhrady škody, avšak právo domáhat se náhrady škody je omezeno

lhůtou 2 let ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá, a lhůtou 3 roky (resp. 10 let, jde-li o škodu způsobenou úmyslně) ode dne, kdy došlo ke škodní události. Konkrétní škodu je třeba spolehlivě vyčíslit (i za pomoci znalce) a pro uspokojení nároku bude třeba dané jednání a rozsah škody jednoznačně přičíst určité fyzické osobě jako její zaviněné jednání. ■

Digitalizace filmů

Prof. JUDr. Ivo Telec, CSc., Olomouc*

Vývoj techniky přinesl nové možnosti hospodářského zhodnocování majetkových autorských práv a práv souvisejících s právem autorským. Platí to i pro celosvětový jev digitalizace filmů. Její právní podstata spočívá ve výkonu majetkových práv. Zároveň je nutno dbát umělecké hodnoty audiovizuálních děl. K tomu všemu slouží preventivní nastavení transparentních právních i technických pravidel.

I. Právní povaha digitalizace filmů

Zkraje tohoto aktuálního pojednání o digitalizaci filmů se nejprve podíváme na vymezení pojmů. Předně je nutno vymežit, že se zdaleka nejedná jen o „filmy“. Toto slovo používám spíše jen jako zjednodušující slovní zkratku. Právně vzato půjde o *audiovizuální díla* (nejen kinematografická, i když u nich má digitalizace asi největší hospodářský význam). Vedle nich jsou jakoukoli technickou přeměnou dotčena i všechna *díla audiovizuálně užitá*, např. díla hudební (filmová hudba), jakož i *umělecké výkony* herců apod. K tomu se nám ještě druží postavení a majetková *práva výrobců zvukově-obrazových záznamů*, neboli, opět zkratkovitě řečeno, práva filmových producentů. Všechna tato absolutní majetková (a dílem i osobnostní) práva jsou příznána autorským zákonem, jehož obsah a rozsah je tak podstatně širší, nežli by se snad mohlo zdát z jeho zkráceného a obvykle používaného názvu „autorský“ zákon.

Účelem přeměny technického formátu filmových nebo jiných audiovizuálních děl není nic jiného nežli jejich možné další hospodářské zhodnocování, např. pomocí audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání (*video on demand*).

Pojem „restaurace“, s nímž se také setkáváme, jazykově znamená *obnovu původního stavu*, např. tehdy, pokud došlo k mechanickému, chemickému nebo jinému poškození negativu filmu nebo jeho kopie. O takovou situaci se sice může v praxi, zejména archivní, jednat, ale přímo nijak *nesouvisí s digitalizací filmů* apod. za účelem jejich dalšího obchodního zpřístupňování pomocí nových technických prostředků. Proto lze doporučit tento pojem *nepoužívat* tam, kde má jít o pouhou digitalizaci. V případě digitalizace se totiž jedná v podstatě o podobný postup, jakým je změna papírové formy, jíž je vyjádřeno dílo, v rámci různých druhů papírů (např. z křídového na tzv. biblický či naopak apod.). Zde se ale navíc jedná o přeměnu z jedné formy (nedigitální) do jiné (elektronické).

Digitalizace přitom vystihuje *nedotčenou tvořivou představu* autora v době vzniku díla (nikoli snad jeho představu novou) a dále to, jak bylo dílo *objektivně vní-*

máno běžným divákem v době prvního uvedení díla na veřejnost, tj. v době premiéry.

Samotná digitalizace filmů, resp. přesněji audiovizuálních děl (včetně děl a výkonů takto užitých) a jejich záznamů, právně znamená *výkon majetkového autorského práva na rozmnožování díla nebo jiné příčinné nehmotné hodnoty v jiné nežli původní podobě*, tzn. v *elektronické podobě* (digitální). Jejím účelem je *rozšiřování, vysílání nebo sdělování dané umělecké nebo hospodářské hodnoty veřejnosti* zejména prostřednictvím sítí elektronických komunikací v takové podobě (technickém formátu), která lépe či vůbec technicky vyhovuje *věcným požadavkům* digitálního televizního vysílání, digitálních nosičů nebo jiných způsobů takového zpřístupňování děl veřejnosti (internetu).

Jedná se tedy o výkon absolutního majetkového soukromého práva k uměleckému dílu, resp. o výkon všech dotčených majetkových práv, který je *věcně předurčen* (technicky odůvodněn) stavem *vývoje sdělovacích prostředků* (v širokém smyslu). Bez takového výkonu práv by ani nemohlo docházet k *hospodářsky plnohodnotnému zhodnocování* těchto práv (udělováním licencí k užití) s ohledem na *věcné předurčenosti* dnešního a předpokládaného budoucího stavu technických sdělovacích prostředků. Podstata a smysl digitalizace „filmů“ (zjednodušeně řečeno) proto spočívá v *rozumné* možnosti jejich *zpřístupňování veřejnosti ve změněném technickém prostředí*, a tím i v dalším zhodnocování majetkových práv. (Při *nedotčenosti filmových archiválií ve veřejnoprávním smyslu*, u nichž zůstává záměrně zachována původní „historická“ vyjadřovací podoba.) Jedná se tedy o *přeměnu vyjadřovací podoby díla* (a jeho záznamu) za účelem jeho dalšího zpřístupňování veřejnosti. V zásadě tedy půjde o *technický proces*, který sám o sobě *nesleduje žádné umělecké cíle*, jako by byly tvůrčí změny díla nebo dokonce jeho tvůrčí zpracování, jímž by vzniklo nové původní dílo. Takovéto tvůrčí postupy jsou sice – obecně vzato – možné, ale již se *vymykají* pouhé technické digitalizaci filmů apod., jestliže ji chápeme v *naznačeném technickém smyslu* pouhé účelové přeměny vyjadřovací podoby (změny technického formátu); zvláště z důvodů hospodářských (obchodních).

Opakem by byla např. kolorizace černobílých filmů, dosažená rovněž tak digitálně-technickou cestou, nebo až vznik nové verze (*remake*).

Po stránce majetkoprávní je věcí vykonavatele práv k dílu, resp. k jeho záznamu, zda k technické přeměně (rozmnožení do změněné podoby) svolí a za jakých podmínek.

II. Prostá nebo odborně řízená digitalizace

Na myslí tím vším mám *tzv. prostou digitalizaci*, kdy nedochází k žádným zásahům do díla, výkonu nebo záznamu anebo jen k takovým zásahům, které jsou *objektivně věcně předurčeny* změnou technického formátu a u nichž lze *rozumně předpokládat zachování umělecké hodnoty díla* včetně jeho uměleckého vyznění tak, aby výsledný technický formát *nebyl na újmu tvůrčí*

* Autor je profesorem občanského práva a vedoucím katedry soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty UP v Olomouci, advokátem a rozhodcem.